

Archeo-rapport 77

Het archeologisch vooronderzoek aan het Gemeenteplein 8 te Kontich

Archeo-rapport 77

Het archeologisch vooronderzoek aan het Gemeenteplein 8 te Kontich

Colofon

Archeo-rapport 77

Het archeologisch vooronderzoek aan het Gemeenteplein 8 te Kontich

Opdrachtgever:	OZCS Zuid Antwerpen Architecten Halans & De Boe bvba
Projectleiding:	Maarten Smeets
Uitvoering veldwerk:	Elke Mertens Wouter Yperman
Auteur:	Maarten Smeets
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (behalve figuren 1 t.e.m. 4)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba

Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2011, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve gegevens

Naam site:	Gemeenteplein
Provincie:	Antwerpen
Gemeente:	Kontich
Deelgemeente:	Kontich
Adres:	Gemeenteplein 8
Kadastrale gegevens:	Afdeling 1, Sectie B, percelen 226y
Projectcode:	2011-288
Opdrachtgever:	OZCS Zuid Antwerpen, Gemeenteplein 8, 2550 Kontich Architecten Halans & De Boe bvba, Steentjeslaan 27, 2550 Kontich
Vergunningsnummer:	2011-288
Naam aanvrager:	Elke Mertens
Aanvraagdatum:	18 juli 2011

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1: Inleiding en situering	p. 2
Hoofdstuk 2: Werkmethode en resultaten	p. 6
Hoofdstuk 3: Besluit	p. 8
Bijlagen	p. 9
Bijlage 1: Fotoinventaris	p. 10
Bijlage 2: Opgravingsplannen	p. 11

Hoofdstuk 1 Inleiding en situering

De OZCS Zuid Antwerpen gaat haar school aan het Gemeenteplein 8 uitbreiden met 16 klaslokalen, sanitair en een bergruimte. Hiervoor wordt een deel van een bestaande vleugel afgebroken. Hoewel de totale oppervlakte slechts 1000 m² bedraagt, werd door Onroerd Erfgoed een archeologisch vooronderzoek in de vorm van proefsleuven opgelegd omdat het terrein zich binnen een gekende archeologische vindplaats bevindt.

De uitvoering van dit onderzoek kadert binnen de opgelegde voorwaarden in de stedenbouwkundige vergunning en werd aan Studiebureau Archeologie bvba toevertrouwd. Na de afbraak van het bestaande gebouw, werd het onderzoek op 5 september 2011 uitgevoerd.

Fig. 1: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied.

Op de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (fig. 1) bevindt het projectgebied zich binnen CAI 101099. Volgens een melding van de AVRA zouden zich hier de resten van de oorspronkelijke Sint-Martenskerk en -kerkhof bevinden (fig. 2).

In eerste instantie wordt er verwezen naar vondstmeldingen vanaf 1772 die het hebben over doodshoofden en geraamten (fig. 2, D), graftomben (fig. 2, T) en beenderen (fig. 2, B) in de omgeving van het Sint-Martinusplein¹.

Daarnaast verwijzen zij naar een opgraving van de Kring voor Heemkunde van Kontich uit 1979. Enkele muurresten op het terrein van de 'Oude Eendracht' (fig. 2, H) werden toen als torenfunderingen geïnterpreteerd. Op basis van deze gegevens trekken de opgravers de conclusie dat de kerk zich onder het huidige Sint-Martinusplein bevindt².

Bij rioleringswerken aan de Rubensstraat (fig. 2, 5), het Sint-Martinusplein (fig. 2, 2) en het Gemeenteplein (fig. 2, 1) in 1993 wordt deze aanleg door de AVRA opgevolgd, maar worden op

¹ Verbeeck H. 1993: Kontich: opgravingen op het Sint-Martinusplein, in: A.V.R.A., *Werking 1993*, 66.

² Verbeeck H. 1993: Kontich: opgravingen op het Sint-Martinusplein, in: A.V.R.A., *Werking 1993*, 66.

enkele postmiddeleeuwse muren na geen menselijke resten aangetroffen. Hierbij zouden zich ook de resten van de Sint-Martinuskapel bevinden (fig. 2, K)³. Conclusie van het onderzoek is volgens de onderzoekers dat het Sint-Martenskerkhof zich onder de speelplaats en gebouwen van de school moet bevinden (fig. 2, a) aangezien er in het verleden menselijke resten hier zouden zijn waargenomen en omdat ze buiten deze gebouwenblok geen andere meldingen van menselijke resten hebben. Volgens de AVRA kunnen de de resten van de voormalige kerk zich niet onder het Sint-Martinusplein bevinden. Een melding in de *Gazet van Kontich* van 5 februari 1949 van de vondst van drie tomben in de zogenaamde vakschool van de meisjes (fig. 2, T) is voldoende aanwijzing voor de AVRA om de kerk hier wel te situeren (fig. 2, b)⁴.

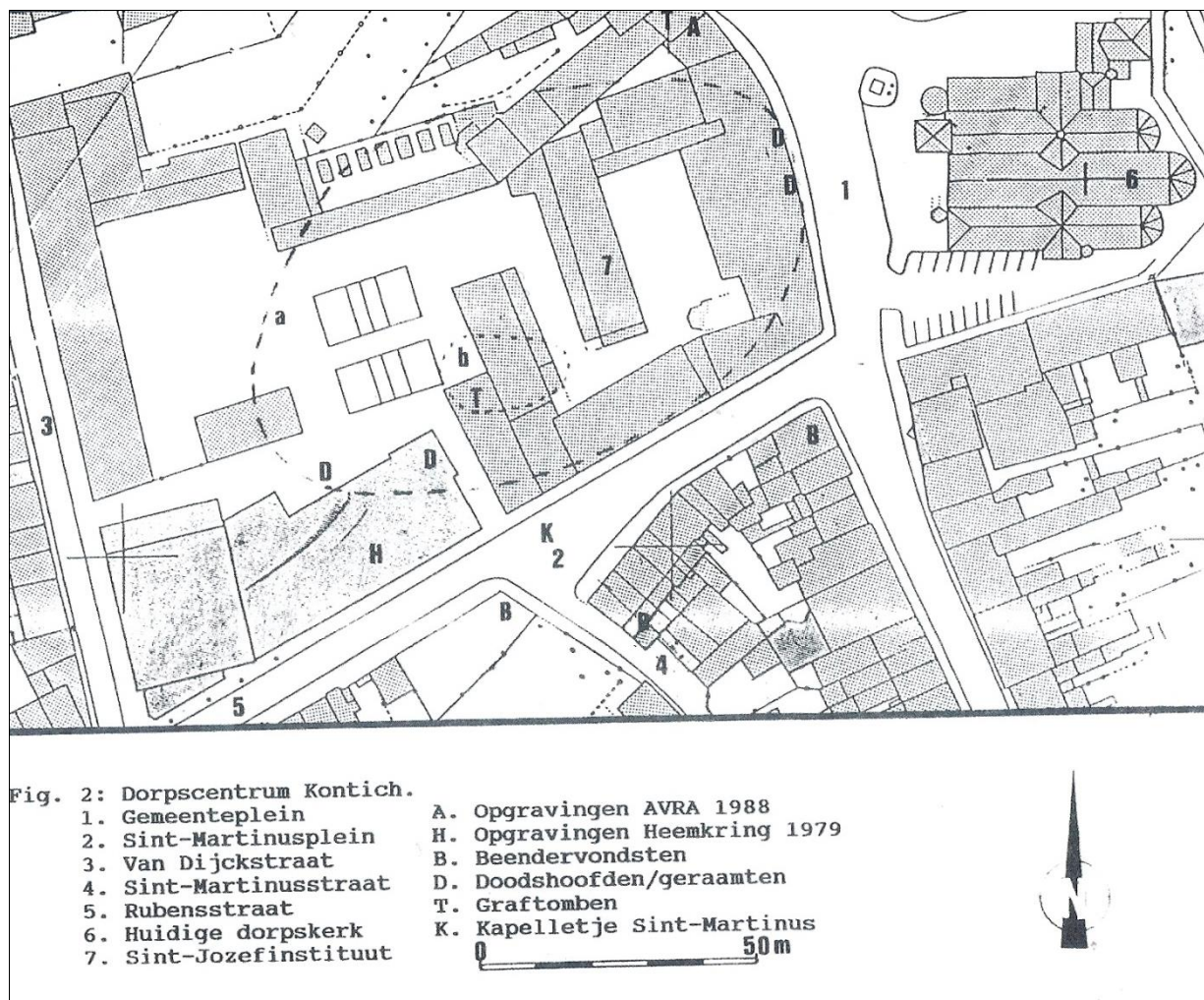

Fig. 2: Vermeende lokalisatie van de oude Sint-Martinuskerk te Kontich⁵.

In de onmiddellijke omgeving bevinden zich nog een aantal andere vindplaatsen. CAI 105236 is de huidige Sint-Martinuskerk, waar ook eerdere opgravingen plaatsvonden en resten teruggevonden werden die de bouw van de kerk in het tweede of derde kwart van de 12de eeuw plaatsen⁶. CAI

³ Verbeeck H. 1993: Kontich: opgravingen op het Sint-Martinusplein, in: A.V.R.A., *Werking* 1993, 66-69.

⁴ Verbeeck H. 1993: Kontich: opgravingen op het Sint-Martinusplein, in: A.V.R.A., *Werking* 1993, 69.

⁵ Verbeeck H. 1993: Kontich: opgravingen op het Sint-Martinusplein, in: A.V.R.A., *Werking* 1993, 68.

⁶ Verbeeck H. 1998: Noodonderzoek in de Sint-Martinuskerk te Kontich, in: A.V.R.V., *werking* 1998, 76-83.

105214 zijn de resten van de 16de eeuwse Sint-Martinuskapel op de verdwenen begraafplaats die bij rioleringswerken zou zijn aangesneden⁷. CAI 100277 en CAI 105232 zijn niet gedateerde losse vondsten. CAI 105255 is nog een bestaande 17de-eeuwse woning en CAI 105278 is de vindplaats van een middeleeuwse waterput.

Zowel op de Ferrariskaart (fig. 3) als de Poppkaart (fig. 4) is de projectzone gelegen binnen de dorpskern van Kontich.

Fig. 3: Uittreksel uit de Ferrariskaart.

⁷ Verbeeck H. 1993: Kontich: opgravingen op het Sint-Martinusplein, in: A.V.R.A., *Werking* 1993, 69.

Het ontbreken van menselijke skeletfragmenten op een begraafplaats is in alle geval geen sterk argument voor de identificatie als kerkhofkapel.

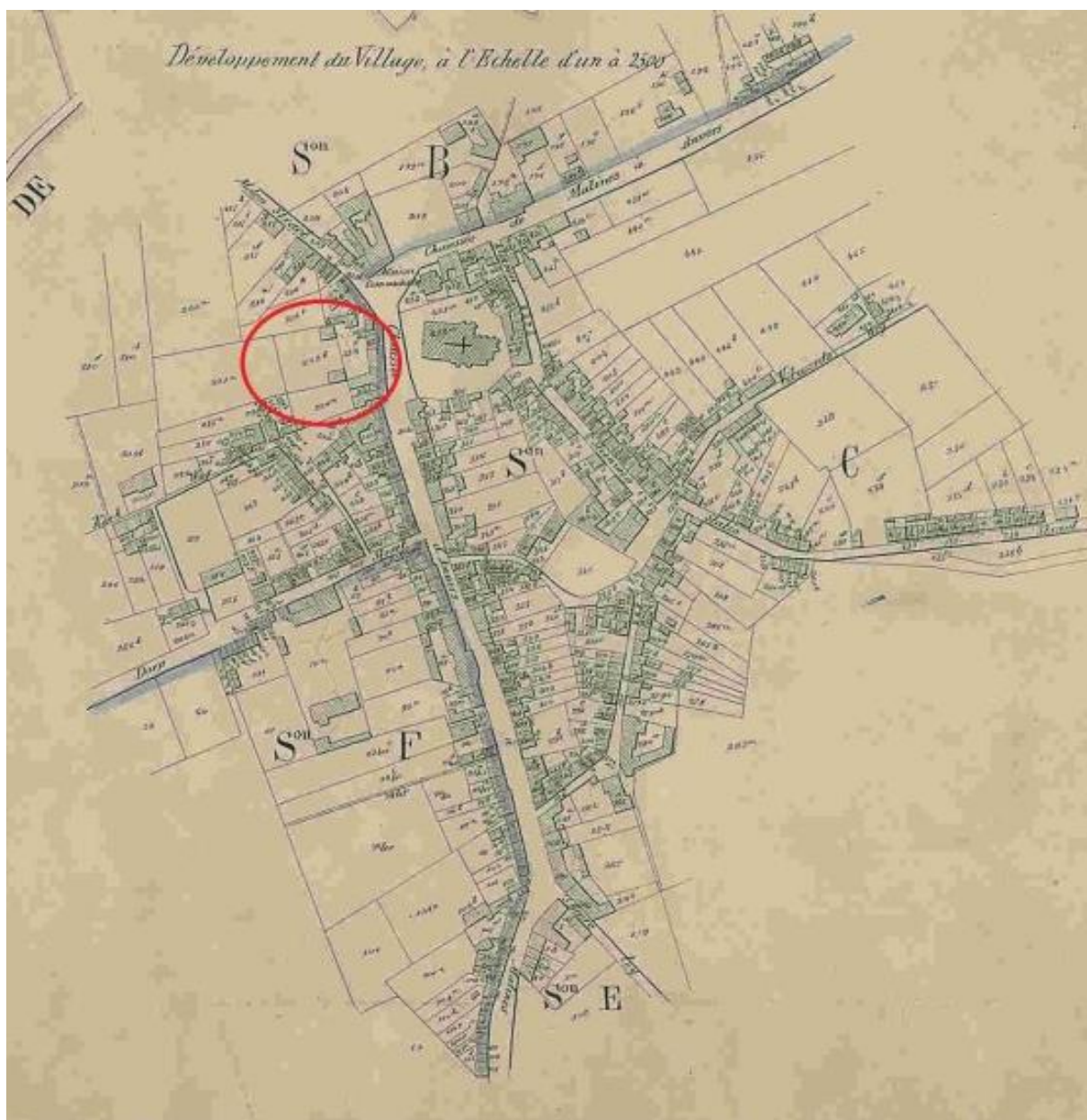

Fig. 4: Uittreksel uit de kaart van Popp.

Hoofdstuk 2 **Werkmethode en resultaten**

Binnen het projectgebied werden 2 parallelle sleuven aangelegd die telkens 2 bakken breed waren en ongeveer 45 m lang (fig. 5). De sleuven werden machinaal aangelegd met een rupskraan die voorzien was van een platte graafbak van 2 m breed.

Fig. 5: De aanleg van de sleuven.

Op een aan de binnenkant met cement bestreken beerput na werden er tijdens het onderzoek geen archeologische sporen aangetroffen.

In beide gegraven sleuven kon een gelijkaardig bodemprofiel geregistreerd worden (fig. 6). De bovenste 20 cm bestond uit een sterk verstoorde laag met daarin ook plastic, baksteen en beton. Hieronder bevond zich een bijna 80 cm dikke bruine laag. Het gaat hierbij om een ophogingspakket. Hierin werden enkele 19de eeuwse scherven in industrieel witbakkend aardewerk aangetroffen. Onder dit ophogingspakket bevond zich een ca. 40 cm dikke laag colluvium.

In geen van de bovenvermelde lagen werden sporen of muren aangetroffen die in verband konden worden gebracht met een kerk site waarvan CAI 101099 gewag maakt (zie hoofdstuk 1). Er werden ook geen menselijke skeletresten waargenomen.

De natuurlijke, gele zandbodem bevond zich op ongeveer 140 cm diepte. De impact van begraving zou in deze bodem zeker duidelijk zijn geweest.

Fig. 6: Zicht op het aanwezige bodemprofiel.

Hoofdstuk 3 Besluit

Conform art. 4 § 2 van het *Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium* van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003) en 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Daarom werd een archeologisch vooronderzoek gevraagd om de archeologische potentie van het terrein in te schatten.

Bij het proefsleuvenonderzoek werd vastgesteld dat er zich in het projectgebied geen relevante archeologische sporen bevinden die verder archeologisch onderzoek verantwoorden. Het officieel vrijgeven van het terrein gebeurt door Onroerd Erfgoed.

Het is zelfs aangewezen in de CAI de vindplaats CAI 101099 grondig te nuanceren en te evalueren. Op basis van een aantal zeer oude vondstmeldingen, waarvan de AVRA er zelf ook minstens één verwerpt omdat de gemelde tomben toch niet aanwezig bleken te zijn bij een nader onderzoek (fig. 2, A), en de afwezigheid van menselijke resten bij de aanleg van een riolering in de Rubensstraat en het Sint-Martinusplein, is het discutabel deze stelling aan te houden.

Het huidige archeologische vooronderzoek, welliswaar in een sterk verstoorde bodem, leverde in alle geval geen enkele aanwijzing (zelfs in een zwaar vergraven bodem zouden lossen skeletfragmenten in aanzienlijke aantallen moeten zijn voorgekomen op een voormalige begraafplaats) op die deze stelling kan staven.

Op de rest van het terrein werden geen archeologisch relevante sporen aangetroffen. Het officieel vrijgeven van het terrein gebeurt door Onroerend Erfgoed.

Ondanks het vrijgeven van het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003 en 10 maart 2006 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, en 07.06.2006)
- en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003 en 23 juni 2006

van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Bijlagen

Bijlage 1 Fotoinventaris

Nr.	WP	Aard
2011-288-01	1	Profiel
2011-288-02	2	Profiel
2011-288-03	2	Vlak
2011-288-04	2	Vlak
2011-288-05	1	Vlak
2011-288-06	1	Vlak
2011-288-07	1	Vlak
2011-288-08	1	Detail
2011-288-09	1	Detail
2011-288-10	1	Detail
2011-288-11	1	Detail
2011-288-12	1	Detail

Bijlage 2 Opgravingsplannen

